

synergistic aspect is seen as the process of ordering, the emergence or transformation of structures in an open system. In turn, self-organization – is one of the manifestations of spontaneous processes in society, groups. Self-organization occurs as a result of targeted actions within broader social systems or processes. Speaking as a factor of strengthening the targeted control action, self-organization plays a constructive role. Destructive factor is in case of prevalence danger of minor demands on strategic needs of society, individual, group and institutional interests over the public. The synergy explores and learns patterns of self-organization processes, considering the open and complex systems that include a person, society, public authorities and the state are determined. It was found that in the second half of the XX century there was a real «breakthrough» in understanding of self-organization processes. It was formed a new cognitive paradigm of self-organization in the context of which H. Haken in 1970 introduced the scientific revolution neologism «synergy» to describe a new interdisciplinary research trend of complex systems capable of self-organization. Others argue that synergy – is a new scientific discipline that studies the processes of self-organization. As a transdisciplinary field of knowledge, synergy with the development of traditional disciplines opens other horizons for future research. This synergetic approach to the self-given opportunity applies new ideas to society. Thus, for the development of civil society the most productive is synergistic approach from which it is possible to create a new way of thinking and knowledge that leads to self-knowledge, self-development and self-realization of every citizen.

Key words: *synergetics, people, state, civil society, self-organization of the people.*

Стаття надійшла 08 квітня 2014 р.

УДК 340.12

**М. М. Олексюк,
С. Ф. Орлов**

ЮРИДИЧНИЙ КОНФЛІКТ: СУТЬ І МІСЦЕ У СУЧАСНІЙ КОНФЛІКТОЛОГІЇ

Проаналізовано питання сутності та проявів юридичного конфлікту як специфічного протиріччя сторін на специфічних засадах. Розглянуто місце юридичного конфлікту у сучасній конфліктології. У визначенні суті юридичного конфлікту зважено на наявне у ньому протиріччя, що реалізується у правовій площині та має чітко праксеологічний характер.

Розглянуто способи класифікації юридичних конфліктів, серед яких найоптимальнішим вважається їх поділ за галузями права.

Доведено важливе значення юридичної колізії як явища, що спричиняє юридичні конфлікти. Аналізуються підходи до питання про юридичні колізії у сучасних вітчизняних правознавчих дослідженнях.

Значна увага приділена суб'єктно-об'єктивній складовій юридичного конфлікту. Визначено мету, засоби та мотивацію такого конфлікту як специфічного правового протистояння.

Ключові слова: *конфліктологія, юридичний конфлікт, юридична колізія, суб'єкт конфлікту, об'єкт конфлікту.*

Постановка проблеми. Питання становлення української державності, розвиток нових трансформаційних процесів, спрямованих на утвердження нових принципів суспільного співжиття, неминуче актуалізує дослідження тих проблем, вирішення яких на суспільно-політичному, правовому та ідеологічному рівнях повинно сприяти побудові нового суспільства, заснованого на засадах законності, демократії та максимального пошанування прав та свобод людини і громадянина. Саме тому проблеми конфліктології, в межах якої окреслено питання про наявні труднощі суспільних процесів, розглядаються причини конфліктів у суспільстві та шляхи їх вирішення, становлять сьогодні особливий інтерес. Важливе місце тут посідають правові аспекти, оскільки через соціальність права юридичні конфлікти є домінуючим різновидом конфліктів у сучасному суспільстві.

Стан дослідження. Проблеми формування та розв'язання конфліктних ситуацій у правовій площині виступають предметом численних наукових досліджень сучасних вітчизняних правознавців, політологів та соціологів. У них вони намагаються сформулювати основні підстави виникнення такого роду явищ, класифікувати їх, обґрунтувати необхідність активного пошуку їх вирішення, і таким чином використати свої висновки для удосконалення суспільно-політичних процесів у сучасній українській державі. Серед таких вчених слід назвати правознавців Ю. Г. Барабаша, С. В. Бобровник, Л. М. Герасіну, А. А. Єзерова, В. М. Кривцову, О. О. Небрат, М. М. Новікову, Н. П. Свириднюк та інших. Сьогодні фактично немає міждисциплінарних наукових досліджень правового конфлікту з позицій не лише правової, але й інших суспільних наук. Саме тому **метою** статті є аналіз юридично конфлікту як явища, котре акумулює у собі проблеми соціально-політичного та світоглядного спрямування.

Виклад основних положень Зважимо на те, що тривалий час триває дискусія щодо визначення правових сутностей та основ конфлікту. В межах цього дискурсу формуються специфічні політико-правові позиції, що дають можливість чіткіше визначити природу юридично-правових аспектів сучасної конфліктології.

Слід зазначити, що ще у середині 90-х рр. ХХ ст. була сформована точка зору на сутність юридичного конфлікту одним із провідних російських фахівців В. М. Кудрявцевим, який вважав, що цей різновид конфлікту виявляє протиборство сторін за наявності у ньому юридичних елементів. Це «будь-який конфлікт, в якому суперечка так чи інакше пов'язана із правовими відносинами сторін (їх юридичними діями чи станом) і, відповідно, суб'єкти, чи мотивація їх поведінки, чи об'єкт конфлікту має правові ознаки, а конфлікт спричиняє юридичні наслідки» [14, с. 7]. Ця думка відображала проблему конфлікту у сфері права із суто юридично-позитивістських позицій, звужувала можливість аналізу юридично-правового конфлікту у межах функціонування суспільства, обмежувала його розуміння, зводячи предмет аналізу до нормативно визначених позицій.

Подібну позицію займає й інший дослідник проблем юридичної конфліктології Ю. О. Тихомиров, який у вузькому і у широкому розумінні юридичного конфлікту застосовує позитивістський підхід, у першому випадку – це ототожнення його з юридичною колізією, у другому – реалізація суперечностей у протиборстві чинних правових норм, актів та існуючих інстанцій [12].

У дослідженнях С. В. Бобровник, яку вважають одним із провідних фахівців вітчизняної юридичної конфліктології, на основі антрополого-комунікативного підходу до питань конфлікту у праві розглянуто суть останнього, який трактується як «стан двостороннього зв'язку суб'єктів, заснований на правовому протиріччі, що характеризується порушенням або перешкодою в реалізації ними інтересів та слугує причиною розвитку або кризи суспільних відносин» [2, с. 6]. Як бачимо, автор намагається подолати позитивістський підхід до визначення поняття юридичного конфлікту, зваживши на значимість суб'єктивно-об'єктивних елементів цього явища. На нашу думку, така позиція дає можливість краще зрозуміти конфліктність права, особливо беручи до уваги його соціальність та те, що воно виражає позицію певних суб'єктів сучасних суспільних відносин. Цікавим видається і авторське визначення конфліктних правовідносин як «зумовленого системою об'єктивних та суб'єктивних факторів різновиду суспільних відносин, предметом яких є соціальні чи моральні цінності, що породжують конфліктні ситуації» [2, с. 7].

Слід зазначити, що у вітчизняному правознавстві стосовно питання самого поняття юридичного конфлікту чіткої позиції ми не спостерігаємо. Насамперед це пов'язано із специфічною сферою особис-

тих інтересів та парадигмальної приналежності дослідників цієї проблеми, часто помітні дискусії стосовно самої назви цього різновиду конфлікту. Адже чіткого розмежування його «юридичного» чи «правового» боку так і не виявлено. Низка дослідників ототожнює юридичний та правовий конфлікт, інші вважають, що ознакою «юридичності» стає позитивно правовий, нормативний підхід до конфліктологічної проблематики, а «правовий» статус конфлікту вбачає у природноправових тенденціях розвитку права. Але всі дослідники погоджуються у тому, що основне у такого типу конфлікту – це протиборство суперечливих позицій на основі домінування права як елемента соціального.

Наприклад, одним із провідних сучасних дослідників проблем юридичної конфліктології В. М. Кривцовою юридичний конфлікт трактується як «інституційно норматизоване протиборство сторін, викликане протилежністю їх соціально-правових інтересів чи різним ставленням до норм права й цінностей суспільного життя» [6]. Правда ступінь конфліктності у поглядах цього автора суттєво зменшується, адже, на її погляд, «юридичний конфлікт – найбільш цивілізована форма соціального протиборства, яке здійснюється в межах певної правової процедури» [6, с. 8].

Погоджуючись із останнім з зазначених аргументів, у своєму дисертаційному дослідженні Н. П. Свиридюк додає, що юридичний конфлікт «здійснюється в межах певної процедури, його логічною основою є досить чітка й переконлива аргументація, а розв'язання такого конфлікту, як правило, формалізоване і санкціоноване волею держави або принципами і нормами права. Тому юридичний конфлікт у широкому розумінні – це будь-який соціальний конфлікт, що має хоча б один елемент, який характеризується юридичним змістом» [9, с. 7]. Н. П. Свиридюк окреслює позитивну значимість функціонування юридичних конфліктів, здатних сприяти зміні елементів правової системи, законодавства, державно-правових інститутів, допомагати формувати нові правові норми та оновлювати існуючі [10].

У своїх поглядах на суть юридичного конфлікту С. В. Бобровник підкреслює його функціональну та праксеологічну сторони. Розглядаючи явище юридичного конфлікту як специфічну фіксацію проблем у правовій системі та практиці реалізації законів, вона виокремлює основні його функції, що проявляються у площині правової практики. До них належать:

а) відтворення деформацій правової системи або окремих її елементів;

б) свідчення про нормальний розвиток та функціонування державно-правових інститутів;

в) відображення справедливої вимоги нового правового порядку [2, с. 31].

Ті ж ідеї можемо простежити і в іншому дослідженні вітчизняних правознавців, які зазначають, що в межах вирішення юридичних конфліктів реалізуються важливі питання становлення правової практики, і тому зводять практичну значимість вирішення юридичних конфліктів до визначення таких положень:

а) призначення праці юристів полягає не лише у вирішенні соціальних протиріч, а й у здійсненні виховної, освітньої чи навчальної діяльності;

б) професійні юристи виступають стороною, яка для встановлення істини повинна звернутись до компетентної установи;

в) вирішення юридичного конфлікту можливе шляхом застосування спеціально уповноважених суб'єктів;

г) необхідно визнати вплив юридичної науки на стан розв'язання конфлікту [11].

Праксеологічну природу юридичного конфлікту схильні підкреслювати і автори монографії «Проблеми правової конфліктології: феноменологічний, гносеологічний та праксеологічний аналіз». Вони чітко визначають, що сутнісні характеристики юридичного конфлікту виявляються «не в абстрактному соціальному просторі, а в ході юридичної практики, через реальний зв'язок із діючими державно-правовими структурами та механізмами», а для того, «щоб конфлікт набув юридичного значення, в його проблемі (привід, причина, об'єкт, суб'єкти) мають простежуватися наявні правовідносини або ті чи інші правові аспекти, притаманні сторонам конфлікту або їх взаємодії в цілому» [5, с. 19].

На основі досліджень юридичного конфлікту можна визначити такі положення, що виявляють його специфіку:

1) юридичний конфлікт слід трактувати як властивість правової реальності та спосіб зняття правових протиріч, джерело розвитку правової дійсності;

2) юридичний конфлікт виступає формою боротьби за правову справедливість;

3) юридичний конфлікт є індикатором невирішених проблем у правовій системі;

4) юридичний конфлікт повинен здійснюватись раціонально, на основі певних процедур, емоційність може лише спрямувати конфлікт у протиправову сферу;

5) зміст та роль юридичного конфлікту повинні визначатись способами боротьби його суб'єктів.

Таким чином, можемо зробити висновок, що суттю юридичного конфлікту є протистояння, котре реалізується у правовій площині та має чітко виражений праксеологічний характер, оскільки спрямовується на удосконалення діяльнісних проявів правової реальності.

Для розуміння природи юридичного конфлікту як важливого соціально-правового явища необхідно вяснити ті типологічні його ознаки, які дозволяють класифікувати його форми, різновидності та типи. Такий підхід однозначно сприяє виявленню більш широкого спектру проблем, що реалізуються під час вирішення юридичних конфліктів. У вітчизняному правознавстві існує чимало способів класифікації юридичних конфліктів. Наприклад, автори навчального посібника «Юридична конфліктологія» вважають, що «цілком логічно, розробляючи проблеми типології юридичних конфліктів, виходити із загального наукового аналізу та класифікації розмаїття соціальних конфліктів. Існує чимало варіантів типології конфліктів, зокрема поширений поділ за сферами прояву; за ступенем тривалості напруженості; за суб'єктами конфліктно взаємодії; за масштабом; за соціальними наслідками тощо» [15, с. 48].

Свої критерії класифікації юридичних конфліктів подає В. Мадіссон, який вважає, що типологія юридичних конфліктів повинна здійснюватись за галузями права, за структурою норми, що належить конфліктові, за різновидом правозастосовницького закладу, за характером зв'язку з механізмом правового регулювання за формами реалізації права за характерами домінуючих мотивів та ін. [7, с. 41]. Заслужовує на увагу і висновок, зроблений вітчизняними правознавцями Л. М. Герасіною та М. І. Пановим, які пропонують визначити особливі критерії юридичних конфліктів та виявляють засади їх класифікації. До них належать: а) галузь позитивного права, у межах якої виникає конфлікт; б) сфера нормотворчості або правозастосування; в) природа і структура норми, яка спричиняє мотивацію конфлікту; г) різновид правозастосовної установи (інститут, орган), з якою пов'язана конфліктна ситуація [5, с. 29].

На нашу думку, класифікувати юридичний конфлікт доцільно за галузями права, що дає можливість краще проаналізувати правову природу такого типу конфліктних відносин, виявити ті характеристики наявних конфліктів, аналіз яких буде забезпечувати з'ясування основних соціально-правових проблем сучасного суспільства. У контексті

цього варто зважити на державно-правовий тип юридичного конфлікту, функціонування та вирішення якого стає особливо актуальним в умовах вітчизняного державотворення та трансформаційних змінах, котрі характеризують суть важливих соціальних процесів. Вітчизняний дослідник цього типу юридичних конфліктів Ю. Г. Барабаш у своєму дисертаційному дослідженні таким чином дає визначення державно-правового конфлікту: «Державно-правовий конфлікт – категорія науки конституційного права під яким слід розуміти гостру форму відкритого протистояння (конфронтацію), яка виникає між декількома владними інститутами, владним інститутом (інститутами) та інститутами суспільства, соціальними спільнотами у зв'язку із завданням шкоди (чи загрози завдання шкоди) авторитету влади, порушенням нормального функціонування державного механізму, суттєвим відхиленням у діях (актах) від існуючої конституційної системи організації публічної влади, ухваленням рішень із порушенням процедури, прагненням суб'єктів політики, ненаділених державно-владними повноваженнями, розширити (змінити) свій політико-правовий статус» [1, с. 4–5].

Ці ж висновки підтримують і автори посібника з юридичної конфліктології: «Надзвичайна значимість конфліктів у державно-правовій сфері зумовлена, по-перше, особливим складом їх суб'єктів (органи державної влади, регіони, політичні сили тощо) і об'єктів (суверенітет держави, територія, повноваження і дії владних органів тощо). У цьому процесі за допомогою правових засобів втілюються нові економічні відносини відбувається реформування політичної системи. Розв'язання цих конфліктів пов'язане із загальнонародними інтересами. По-друге, слід зазначити, що практична діяльність державних органів інколи відбувається при розбіжностях у тактичних цілях та шляхах їх досягнення, в тому числі й при застосуванні різних норм права. Це неминуче призводить до загострення ситуацій, в яких зіштовхуються протилежні інтереси» [15, с. 68–69].

Серед важливих проблем формування та функціонування юридичних конфліктів у сучасному суспільстві окреме питання про сутність та значення у цих процесах юридичної колізії як протиріччя між існуючим правовим порядком і намірами та діями щодо його зміни. Можна стверджувати, що саме юридичні колізії у своєму найгострішому вияві спричиняють юридичні конфлікти. На нашу думку, можна погодитись із визначенням юридичної колізії, поданим у дослідженні С. В. Бобровник: «Юридична колізія – це зумовлена об'єктивними та суб'єктивними чинниками різновид суперечностей у сфері права, сут-

ність якого полягає у наявності розбіжностей між приписами нормативно-правових актів чи актів тлумачення, спрямованих на регулювання однотипних суспільних відносин», зазначає вона [3, с. 33]. Т. В. Шевченко підкреслює значення юридичних колізій для сучасного правотворення, класифікуючи їх за термінами та тривалістю (темпоральні), а також специфічною системою підпорядкованості норм у загальній системі законодавства (ієрархічні) та дає таке означення цього правового явища: «Юридична колізія – різновид юридичних суперечностей всередині правової системи держави, у вузькому розумінні – суперечність між чинними нормами права, з яких необхідно обрати одну для її подальшого застосування» [13, с. 17].

Через взаємодію таких правових явищ як юридична колізія та юридичний конфлікт може бути проаналізована і діяльнісна сторона юридичного конфлікту, адже ці поняття знаходяться у тісному взаємозв'язку. Низка правознавців взагалі ідентифікують ці поняття як тотожні. Зокрема, Н. П. Свиридчук зазначає, що юридичний конфлікт розуміється як юридична колізія [10].

Інші ж дослідники юридичної конфліктології вбачають у юридичних колізіях засіб, що призводить до формування юридичного конфлікту, вказуючи на їхній доволі потужний потенціал для здійснення правових реформ, реалізації «регулятивного впливу права, забезпечення системності законодавства та підвищення його ефективності» [3, с. 33–34].

Для розуміння природи юридично-правового конфлікту важливо проаналізувати особливості функціонування його суб'єктно-об'єктної складової. Об'єктивна частина цього конфлікту визначається низкою чинників, котрі пов'язані із особливостями соціально-політичних та економіко-правових процесів у суспільстві. Тут ми маємо справу із визначенням явища на інституціональному рівні (організації, інституту), коли під час формування конфліктних правовідносин важливим є статус особи, інтереси та цінності якої закріплюються певними нормами, угодами, договорами і т. ін. Суб'єктами ж конфлікту вступають сторони, чий інтереси та претензії не збігаються та які вступають у конфліктні відносини. Конфлікт обов'язково набуває юридичних ознак характеру у разі, якщо у протиставленні знаходяться юридичні особи або юридична та фізична особа.

Метою юридичного конфлікту є досягнення того ідеального варіанту вирішення проблеми, що влаштовує обидві конфліктуючі сторони, – усунення або вирішення протиріччя, забезпечення справедливості у взаємовідносинах між конфліктуючими сторонами. Для досяг-

нення цієї мети використовуються засоби юридичного конфлікту, котрі неминуче повинні бути юридичними, правовими засобами, до яких слід віднести чинне законодавство, прийняті закони та підзаконні акти, суд, прокуратура і т. д. Важливою є і мотивація юридичного конфлікту, тобто те, заради чого ведеться протистояння, питання про те, які спонукальні чинники його провокують. Найчастіше цей елемент стає правовим у разі, якщо він стосується закріплених у нормах права обов'язків (спадок, власність тощо).

Висновки. Таким чином, юридичний конфлікт виступає специфічним протиборством сторін, за умов якого хоча б один із цих елементів володіє юридичним характером. Він виявляється у різних формах, використовує різноманітні засоби та виконує важливу роль у становленні права, формуванні нових елементів суспільства, сприяючи його трансформації на засадах розвитку.

1. Барабаш Ю. Г. Державно-правові конфлікти на сучасному етапі державотворення: конституційно-правовий аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук / Ю. Г. Барабаш; Нац. Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2009. – 35 с.

2. Бобровник С. В. Компроміс і конфлікт у праві: теоретико-методологічне дослідження: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01 / С. В. Бобровник; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2013.

3. Бобровник С. В. Подолання правових колізій як засіб забезпечення системності та ефективності законодавства / С. В. Бобровник // Правова держава: щорічник наук. пр. – 2003. – Вип. 14. – С. 30–38.

4. Бобровник С. В. Юридичні колізії: сутність, різновиди та шляхи подолання / С. В. Бобровник // Правова держава: щорічник наук. пр. – 2006. – Вип. 17. – С. 29–35.

5. Герасіна Л. М. Проблеми правової конфліктології: феноменологічний, гносеологічний та праксеологічний аналіз: монографія / Л. М. Герасіна, М. І. Панов; АПН України; Ін-т держ. буд-ва та місц. самоврядування. – Х.: Право, 2004. – 112 с.

6. Кривцова В. М. Юридичний конфлікт як феномен правової дійсності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.12 / В. М. Кривцова; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2005. – 20 с.

7. Мадіссон В. Правова конфліктологія та юридичний конфлікт у приватних правовідносинах / В. Мадіссон // Право України. – 2003. – № 9. – С. 39–44.

8. Юридический конфликт: сферы и механизмы // Юридическая конфликтология / отв. ред. В. Н. Кудрявцев. – М., 1995. – Ч. 2.

9. Свиридюк Н. П. Філософсько-правові засади конфліктів у сфері професійної діяльності юриста: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.12 / Н. П. Свиридюк; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2010. – 17 с.

10. Свиридюк Н. П. Функції юридичного конфлікту / Н. П. Свиридюк // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 45. – С. 86–91.

11. Свиридюк Н. П. Конфлікт як фактор здійснення юридичної діяльності / Н. П. Свиридюк, О. В. Мінченко // Повітряне і космічне право. Юридичний вісник: наукові праці Національного авіаційного університету. – 2012. – № 3. – С. 42–49.

12. Тихомиров Ю. А. Коллизийное право: учебн. и науч.-практ. пособие / Ю. А. Тихомиров. – М., 2003. – С. 230–234.

13. Шевченко Т. В. Юридична колізія: теоретико-правовий аспект / Т. В. Шевченко // Право і суспільство: науковий журнал. – Дніпропетровськ, 2013. – № 3. – С. 13–18.

14. Юридический конфликт: сферы и механизмы // Юридическая конфликтология / отв. ред. В. Н. Кудрявцев. – М., 1995. – Ч. 2.

15. Юридична конфліктологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Іванов, О. В. Іванова. – К.: МАУП, 2004. – 224 с.

Олексюк М. М., Орлов С. Ф. Юридический конфликт: сущность и место в современной конфликтологии

Анализируется вопрос о сущности и проявлениях юридического конфликта как специфического противоборства сторон на специфических основаниях. Рассматривается место юридического конфликта в современной конфликтологии. В определении сущности юридического конфликта обращается внимание на имеющееся в нем противостояние, которое реализуется в правовой плоскости и имеет четкий прагматологический характер.

Рассматриваются способы классификации юридических конфликтов, среди которых наиболее оптимальным считается их деление по отраслям права.

Доказывается важное значение юридической коллизии как явления, которое вызывает юридические конфликты. Анализируются подходы к вопросу о юридических коллизиях в современных отечественных правоведческих исследованиях.

Особое внимание уделено субъективно-объективной составляющей юридического конфликта. Определено цель, средства и мотивация такого конфликта как специфического правового противостояния.

Ключевые слова: конфликтология, юридический конфликт, юридическая коллизия, субъект конфликта, объект конфликта.

Oleksyuk M. M., Orlov S. F. Juridical conflict: essence and place in the modern conflictology

The question of the nature and manifestations of conflict as a specific legal contradiction of parties on the basis of specific foundations is analysed. The place of the juridical conflict in modern conflictology is considered.

Lack of precise position of domestic legal scholars about the interpretation of juridical conflict conception, connecting with their specific sphere of private interests and appliance of researchers to the certain scientific paradigm is marked.

The article brings up the means of juridical conflict classification. Among them classification by branch of law supposed to be the most optimal, because it gives opportunity for better analysis of legal essence of juridical conflict.

Important meaning of juridical collision as phenomenon, that causes juridical conflicts is proved. Different approaches to the question about juridical collision in modern domestic science of law are analyzed. Juridical collision is interpreted as the contradiction in the sphere of law that is caused by objective and subjective factors.

The aim of juridical conflict is to attain the ideal version of problem solving, which satisfies both sides of conflict, – removal or solution the contradiction, ensuring the justice of relationships between them. For this goal achievement juridical conflict legal facilities (existing legislation, adopted acts, court of justice, public prosecutor's office etc.) are used.

Also important is the motivation of juridical conflict, for the sake of which confrontation is kept and what stimulating factors provoke it. Mostly this element becomes legal in case if it refers fixed in rules of law obligations (inheritance; property etc).

Key words: *conflictology, juridical conflict, juridical collision, subject of conflict, object of conflict.*

Стаття надійшла 05 травня 2014 р.

УДК 340.12

О. З. Панкевич

ЛІБЕРАЛІЗМ ЯК ОСНОВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОЇ ФІЛОСОФІЇ СУЧАСНОСТІ (ДО ПОСТАНОВКИ ПИТАННЯ)

Проаналізовано причини труднощів визначення поняття лібералізму, який є багатовимірним і таким, що еволюціонує, явищем, своєрідною «мета-ідеологією» сучасності. Розглянуто такі його види, як «класичний», «новий», «економічний», «політичний», «радикальний», «консервативний», «агенціальний», «віртуарний», «лібертаризм». Наголошено, що дослідження лібералізму як політико-правової категорії має значний, та поки ще недостатньо розкритий у вітчизняній науковій літературі, евристичний потенціал.

Ключові слова: *лібералізм, економічний лібералізм, політичний лібералізм, радикальний лібералізм, консервативний лібералізм, агенціальний лібералізм, віртуарний лібералізм, лібертаризм.*

Постановка проблеми. *Під час вивчення конкретних обставин справ і вирішення питань, які з'ясовують конституційні суди та суди загальної юрисдикції, міжнародні судові інстанції (приміром, Євро-*